

Wehner Tibor

**„TEHETSÉGE SZERINT DEMOKRATIKUS”
Török Richárd (1954 – 1993) szobrászművész emlékkiállítása
Budapest, Múcsarnok, 2018. január 18. – 2018. február 18.**

Török Richárd szobrászművész műveinek együttese 1985 után harminchárom évvel, 2018 januárjában tért vissza a budapesti Múcsarnokba. A *Műterem* című, 1985-ös tárlaton három magyar szobrász, a „katedra nélküli Mester”, Melocco Miklós és „kétszemélyes osztályának tanítványai”, Körösenyi Tamás és Török Richárd művei fogadták a látogatókat. Török Richárd kollekcijában – Melocco Miklós poliészter és gipsz-kompozíciói, Körösenyi Tamás lepellel leterített gipsz-halottai mellett – önálló teremben, egymással szoros egységet alkotó térberendezés műveiként jelent meg a két *Oszlop*-plasztika (1983) között a földhányásra helyezett nagyméretű maszk, a *Petőfi-síremlék* (1985), míg a középpontban a hengeres talapzatán magasodó *dr. Kotlán Sándor*-portré (1987) állt. Az *Oszlop* és a *Petőfi-síremlék* e most megnyílt, a Múcsarnok kamaratermének falait szétfeszítő emlékkiállítás műegyüttesében is szerepel, de a rátságok és a szépségek különös villódzásaiban játszó, csak fotón megidézett *dr. Kotlán Sándor*-portré alaposabb megismeréséért az Állatorvos-tudományi Egyetem VII. kerületi, István utcai parkjába kell az érdeklődőknek elzarándokolniuk. A *dr. Kotlán Sándor*-arckép mellett a szobrász portréművészetének másik csúcspontját kijelölő alkotás, a *Hippokratész* (1985) másodpéldánya viszont tanulmányozható a tárlaton. E mű eredeti változata Török Richárd megrendelésre készített, köztérre került alkotásainak sorában az egyik első munkaként valósult meg a hármas kiállítás évében. Ám az eredeti művet hiába keresné az érdeklődő az emléktárlat katalógusaként megjelölt lelőhelyen, az Orvostovábbképző Intézet kertjében, mert a Szabolcs utcai intézmény megszűntetését követően a bronzba öntött kompozíciót – a szobrász családjának ajándékként – 2009-ben a XIV. kerületi Róna utcai Uzsoki Kórház előcsarnokába helyezték át és avatták fel.

A Múcsarnok kamaratermében is megbizonyosodhatunk arról, hogy a különös portrék sorozatából felfűződő, Török Richárd által alkotott műegyüttesben is kimagasló jelentőségű alkotás a *Hippokratész*-szobor, amelynek már a korabeli szakmai fogadtatása is elismerő volt: a szakértők elragadtatással elemezték, egyedülállóan szépnek minősítették a maszkszerűen megjelenített, mély tartalmakat összegző, mesterien megmintázott, a fenségesen felmagasodó oszlop-talapzatra finoman illesztett szuggesztív fantázia-arcmászt. A szakállas, mély szemgödrökkel és kissé nyitott ajkakkal megformált idős férfi-alak merengve, méltóságteljesen a távolba tekint, de természetesen inkább befelé, önmagába néz, önmagát vizsgálja és önmagával szembesül a hivatás, az elhivatottság, a felelősség súlyát hordozva és viselve. A mű sugárzása átható, a figura jelenése mélyen az emlékezetbe rögződő, súlyos jelentéstartalma mintegy varázsütésre kibomló. Török Richárd műveinek egyik elemzője Vajda György írta: „Ebben a plasztikai felfogásban ott van a szintézis, az 'örök', minden korokon átívelő művészet vágya és lehetősége. Az ember és a drapéria, a portré és az attól elválaszthatatlan posztamentum egymásra felelő, vagy éppen ellentétpárokat alkotó együttese így vezet át művészettörténeti korszakokon, országhatárokon, időn és téren.”/1. Nos, valóban, a terek és az idők összeölelkezésének lehetünk tanúi e szobrot szemlélve: Török Richárd *Hippokratész* szobrának tartalmi, szellemi és formai eredőit keresve az időszámításunk előtti évszázadokba, és az emberiség görög bölcsőjéhez kell visszafordulnunk, hogy aztán egy

különös sorsú, a XX. század utolsó évtizedeiben dolgozó szobrász azon alkotásához érkezünk el, amely már a művész halála után, egy új évezredben talált magának új, a korábbi külső tér helyett egy belső térben véglegesnek remélhető befogadó közeget, környezetet.

Török Richárd a XX. század utolsó harmadában kibontakozott munkásságával az ezerszer kiürültnek és megkopottnak kikiáltott figurativitás, az emberközpontú szobrászat évezredekre visszanyúló tradícióját tudatosan vállalta és építette tovább: a klasszikus hagyományok talaján állva alkotott friss szemléletű, korszerű, a korszak szellemiségével és jelenségvilágával együtthangzó, az aktualitásoktól elrugaszzkodó, új szépségeket és rátságokat is felmutató, tág érvényességű munkákat. Lehunyt szemek vagy a távolba révedő, átszellemült tekintetek, félbe maradt, tétovává vált mozdulatok, a talapzatot szervesen a kompozícióba illesztő plasztikai megoldások, a figurát, a megidézett alakot, a portrét különleges látásmóddal megjelenítő, szellemes és kifejező, formabontó metódusok, bravúros anyagkezelés, hihetetlenül érzékeny mintázás, hallatlan mélységeket sejtető érzelmi izzás, feszült mű-atmoszféra – talán ezek a legfontosabb, a Török Richárd szobrászatát jellemző vonások, meghatározó jegyek. E szobrász műhelyében fantáziaportrék, önportrék és hitelesen megformált történelmi személyiségek, a tudomány és a művészet jól ismert, az emlékezetbe vésett és vésődő alakjainak szobormásai formálódtak: Hippokratész mellett Szókratész, Szent István, Leonardo da Vinci, Mátyás király, II. Rákóczi Ferenc, Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály, Petőfi Sándor, Kossuth és Széchenyi, Liszt Ferenc, Bartók Béla, Katona József, Babits Mihály, Móra Ferenc, Kosztolányi Dezső, Pilinszky János, Latinovits Zoltán. A magyar és az egyetemes történelem, a kultúra, a művészet meghatározó jelentőségű, zseniális személyiségeit idézte meg hol egyenes megrendelésre, hol kollégáival versengve és pályázatnyertes művet alkotva, hol önálló művészeti programját kiteljesítve, de mindig egyéni látásmóddal, mindig valami addig ismeretlent megfogalmazva. Ezek a portrék alkotják a múcsarnoki emlékkiállítás fő vezérfonalát: a mellszobrok és az arcképek mellett csak néhány egészalakos kompozíciója született, amelyek közül az *Énekesnő* (1984) és a *Táncosnő* (1988), valamint a *Befejezetlen Madonna* (1992) gipszben, míg a *Teniszező (Mintázott ember)* (1984) – a teniszütős önportré – bronzba öntve gazdagítja a tárlatot. Fontos megjegyezni, hogy a *Táncosnő* bronz változata 2014 óta Vasvár városközpontjában, míg a *Befejezetlen Madonna* kőbe faragott variánsa 2004 óta a piliscsabai Pázmány Péter Katolikus Egyetem parkjában áll. Az életmű ezredfordulót követő utóéletének fontos mozzanata az is, hogy a Török Richárd-hagyaték Vasvár városa múzeumának letéti műtárgyállományát gazdagítja 2006 óta: ekkor nyílt meg a Vasvári Múzeumban Török Richárd szobrászművész állandó kiállítása – s ezen emlékkiállítás anyagának nagy hányada is a nyugat-magyarországi település múzeumából érkezett Budapestre. Néhány más gyűjteményben (Szépművészeti Múzeum-Magyar Nemzeti Galéria, Petőfi Irodalmi Múzeum) és magángyűjteményben őrzött mű egészítette ki azt a kollekciónak, amelynek mintázott, bronzba öntött és gipszben maradt, esetenként terrakottában foglalt, vagy műanyagöntvényben fennmaradt alkotásai életnagyságú, vagy 5/4-es méretben kivitelezett kompozíció, és így a közösségi külső és belső terek léptékéhez idomuló, mintsem a tradicionális kisplasztika-kategóriába sorolható alkotás.

A hallatlan intenzív hatóerőket összpontosító és kifejező, Török Richárd által megformált szobrok áramkörében az emlékkiállítás szemlélője átérezhette, amit Sváby Lajos festőművész költői emelkedettséggel megfogalmazással így összegzett harminchárom évvel ezelőtt, a három szobrász tárlatát kísérő katalógus bevezetőjében: „Török Richárd számára közbenső anyag a gipsz, mert úgy képzelem, hogy szüksége van arra a fokozatosságra, melyet az ellenállóbb anyag megkövetel. Török Richárd szobrai úgy adnak, hogy emlékezésre serkentenek. Nem

megdöbbennek, hanem pontról pontra hatnak. Nem elrabolnak, inkább vezetnek. ... Beleérzése–megérzése– átélése részesévé tesz engem és másokat, és ahogyan újragyúrja alakjait, a megnevezhetően létezett és a megnevezhetetlenül létezőt, ugyanúgy újrateemt egy elfeledett érzést, érzésvilágot. ... Különös tehetsége van a distanciákra: nem eltávolít, hogy szemlélhessen. Ő megy hátrább. Ő választja meg a számára legoptimálisabb távlatot, hogy láthasson. Nem erőszakos a tárgyakkal, tárgyat látni akarja, tehetsége szerint demokratikus. A szobor, a kép is éli és megéli a kivágattatást, organikus életet él. A művész dolga metaforává alakítva elmondani, gyúrni az elmondhatatlan és megfejthetetlen emberi életet.”

- /1. Vajda György: *Bevezető. A mintázó ember. Török Richárd szobrászművész kiállítása*. Kecskemét, 1990. Városháza. (Katalógus)
- /2. Sváby Lajos: *Bevezető. Múterem. Körösenyi Tamás, Török Richárd és Melocco Miklós kiállítása*. Budapest, 1985. Múcsarnok. (Katalógus)